

Vanjoista tsehovilaisiin

Teatteri

Anton Tsehov: *Vanja-eno* 13.2. Teatteri Pesän tuotantoa. Ohjaus: Carita Rindell. Lavastus ja puvut: Margareta Uksti. Rooleissa: Kari Nenonen, Marko Ruotsalainen (Vanja), Ilkka Kokkonen/Eerik Kuronen (Astrov), Nora Lähteenmäki/Tiina Parviainen (Jelena), Anni Harjuntausta/Sanni Ilomäki (Sonja), Riku Laakkonen (Professori), Marjatta Oikawa (Maman), Elvi Penttinen (Njanja), Konsta Hannonen (Telegin). Esityksissä kaksoismiehitys. Näytökset jatkuvat 14.3. asti.

Teatteri Pesän Vanja-enossa katsoja istuu näytelmän sisällä: professori Serebja kovin maatilalla, venäläisessä datsassa. Tunnelma on aito. Viime vuosisadan venäläisyys höyryävine samovaareineen, vodkaa paikoin vauhdikkaastikin nautiskelevine maa-jusseineen ja joutilaine kaunottarineen välittää intensiivistä ajan-kuvaa tavalla, joka penetroi suoraan yleisön tajuntaan. Näin läsnäolevaa Vanja-tulkintaa en ole koskaan nähnyt: olin näytelmässä, en ainoastaan katsonut sitä.

Teatteriin astuessaan katsoja on jo osa esityksellistä kontekstia: teatterin tilaa. Vaatteet jätetään talon palveluskunnalle, hovimestari ohjaa istumaan. Väliajalla tulemme kävelemään syvemmälle taloon. Kyökin puolelle, jossa sisäkkö tarjoilee atrimiaan. Mutta palatkaamme alkuun, hetkeen ennen esitystä. Taustalla soi ortodoksinen kirkkomusiikki. Hiljennymme.

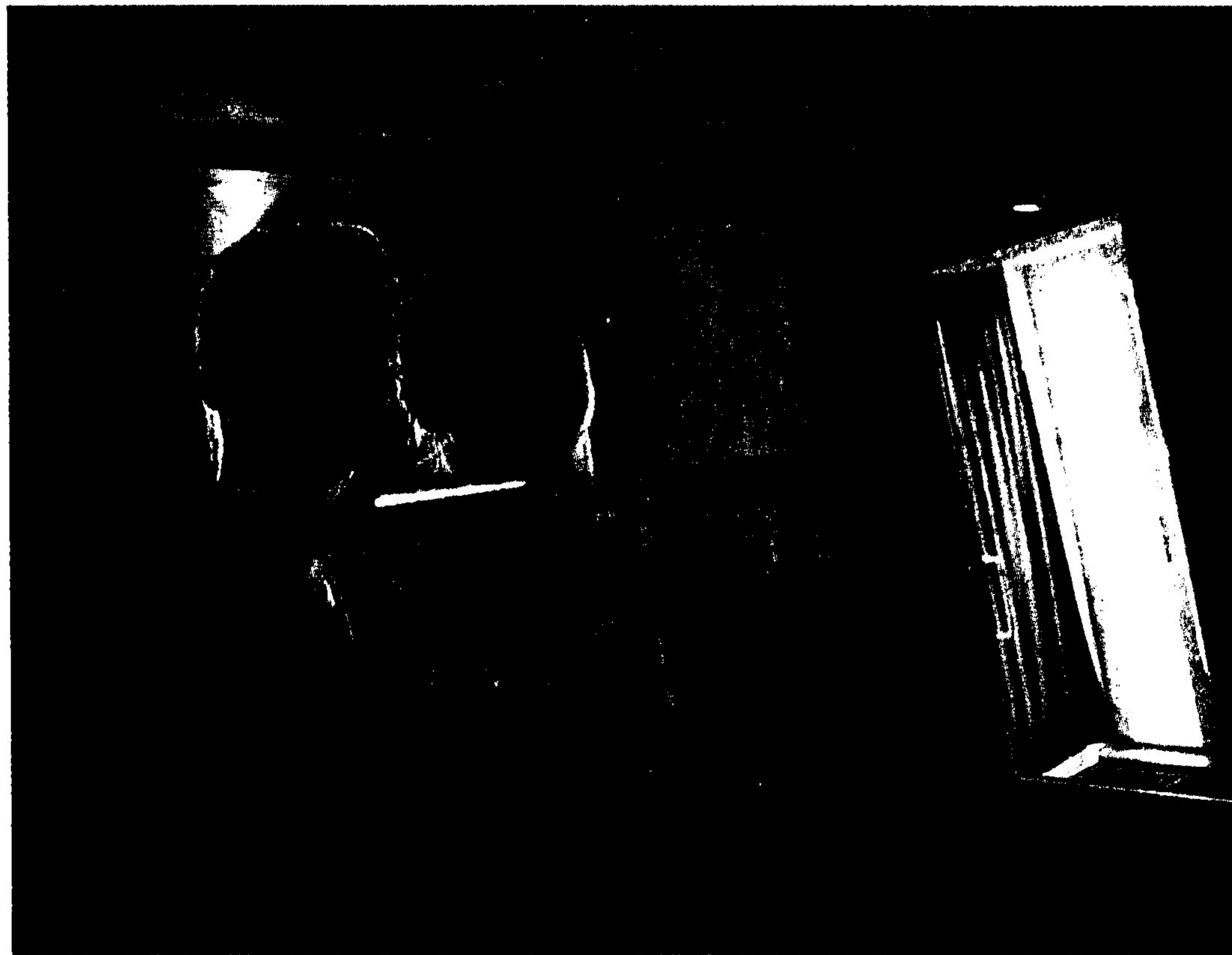
Avaudumme Vanja-enon tematiikkaan: ristiinrakastumisen traagisuuteen, elämässä pettymi-

seen, keski-ikäisen miehen ahdistusperäiseen masennukseen, kaiken turhuuteen. Metsien tuhoutumiseen. Vaikka listaus on synkkä. Vanja-eno on iloinen näytelmä. Kaikesta huolimatta. Melankolinen Tsehov on kaihossaankin humoristi.

Tilasemioottisesti ajatellen äänikulisseiltaan sekä yleisön ja näyttelijän välisiä rajoja rikkova esitys on mitä kiintoisin. Esitystilasta laajalti kirjoittanut amerikkalainen teatterintutkija Marvin Carlson jakaa perinteisen teatteritilan katsomoon ja näyttämöön sekä teatterirakennuksessa oleviin joko yleisölle tai esiintyjille varattuihin alueisiin. Tämä klassinen muuri Carita Rindellin ohjauksessa. Lavastuksellisista yksityiskohdista ja oikean kodin tunnusta on osaltaan kiittäminen eestiläistä Margareta Ukstia.

Jelena kypsyy orkideamaiseen herkkuum

Pesäläisten Vanja on oppilastyö. Näyttelemineen on hyvää. Toisilla parempaa, mutta erällä paras: näyttämöllinen tyrmääjä on Nora Lähteenmäen Jelena, hehkeä kuin orkidea, joka on avautunut syksyisellä harjoituskaudella vielä nupullaan olevasta hennosta liljasta täyteen kukintoonsa. Jelena on matalaäänisenä, hidastelevana viettelijättäre-

Teatteri Pesä on parin vuoden jälkeen tarttunut näytelmäkirjallisuuden klassikkoon.

nä – tahtomattaan ja osin laskelmoidusti – roolissaan puhdasta preesensia puvuin, elein ja asennoin. Harkitusti aikaa itselleen otava ja tsehovilaiset tauot tunteva. Bravissima!

Sen sijaan Jelenan ihastus, Ilkka Kokkonen hurmurilääkäri Astrov ei vastaa Lähteenmäen Jelena poltteesen. Esityksen Jelena jää intohimoineen yksin ja toimii rakkauskohtauksien dynamo-

na. Kokkonen kuiskausta ”Huomenna metsänvartijanmajalla kello kaksi” on vaikea ottaa todesta. Jäin miettimään, onko tuo mies tosissaan. Vai jättäisikö jopa tulematta tapaamiseen? Ehkä myös Tsehovin tekstin Jelena mietti tätä ja päätteli, että vanhassa vara parempi. Nimittäin oman hapertuvan kihtiukon rinnalla riutuen. Jelena torjuu odottamansa rakkauden ja ratsastaa

tunteitaan pakoon yskivä siippa vierellään. Järkevää, muttei Amoria miellyttävää.

Toinen ongelma on ikä, argumentti, josta ei toki voi kritisoida, mutta joka ei voi olla vaikuttamatta roolihenkilöön. Kokkonen on kuulas nuorukainen, rehti ja velikultamainen, ei näytelmän Astrov: viinavetoinen, himpun kulahtanut charmööri. Yksinäinen älykkö. En väitä, etteikö

Kokkonen näytellä osaisi. Mutta Astrov hän ei vielä ole.

Tunteiden pato aukeaa

Marko Ruotsalaisen Vanja on jo enemmän henkilönsä tasolla. Työskentelyltään, mutta ei ulkoiselta olemukseltaan. Tulkinnasta piiryy kätkeytyä, vuosiksi vaiennettua tuskaa ja sen raivollista purkautumista. Vanjan rakkauden laukaisee Jelena, vihan Serebrjakov, tomuisa taiteentutkija, joka hehkuu omassa valossaan kirjojensa keskellä. Itsekeskeisesti ja Vanjan maalaiselämän rauhan rikkoen.

Roolin tekee Riku Laakkonen. Ensi-illassa perin kiltisti vailla kärkeä, joka kurkistelee professorin näennäisen hillityn naamion takaa. Tahdikas laimeus vaivaa myös Marjatta Oikawan Mamania.

Sielukkaan lempeä suloisessa tyttömäisyydessään on puolestaan Sonja. Anni Harjuntausta on henkilönsä peili, josta heijastuu kuva uutterasta sovittelijasta, hartaasta puurtajasta. Ilman Sonjan työpanosta tila olisi nimittäin jo aikoja sitten filosofoitu konkursiin. Sonja edustaa jatkuvuuden ja uskon tukipilareita.

Juurevaa kansanomaisuutta välittää toisaalta Elvi Penttisen Njanja, kannatinhahmo niin esityksessä kuin tekstissäkin. Onnistunut on myös Konsta Hannonen köyhtynyt tilanomistaja Telegin: vaimonsa pettämä arpinaama.

MARJA-LIISA
TUOMAINEN-OLSON